

Holnap fölélbredek, és akkor kezdődik az élet

Amikor ezt olvasod, Papa – és már itt elakadok. Nevezzelek így? Igen, tudom; Aylin így hív, amikor mesél rólad – ritkán teszi; még mielőtt azt hinned, hogy ez rendszeres. Csakhogy Aylint még, nem úgy, mint engem, kacagva röptettétek kettőtök között; az egyik kezét te fogtad, a másikat a mama, és föl a magasba. Mesél nekem ilyeneket néha, amikor épp harmónia van köztünk. És ahogyan ez az emléke, úgy a „papa” szó is még ebből az időből való. Úgy tanulta meg, mintha olyan tucatszó lenne, mint bármelyik másik. Velem más a helyzet. Sokszor kipróbáltam: Papa? Apa? Baba? Magát a szót nem nehéz kimondani, csak a folytatás nem megy. De annál, hogy kimondjam a „papa” szót, még furcsább hallani magamat, ahogy kimondom. Úgy hangzik, mint egy idegen szó, amely rám ragadt, vagy amelyet olvastam valahol. Mintha megjátszanám magam, amikor használom. Hogy lehet kimondani a „papá”-t anélkül, hogy hallanánk benne a kérdőjelet is? Amíg nincs erre válaszom, a Muratnál maradok. Tehát: amikor ezt olvasod, Murat, én már nem leszek.

Az első színházi gyakorlatomon a körben a földön ülő színészek írásbeli feladatot kaptak a rendezőnőtől:

„Találjatok egy mondatot, amelyről holtbiztosan elmondhatjátok, hogy hozzátok tartozik, a legbensőbb éneteket fejezi ki, és aztán tegyétek fel magatoknak a kérdést: Mi lennének enélkül a mondat nélkül?” A rendezőnő átletjtett a táncparketten. „Lehet például olyan mondat, hogy: »Mindig félek, ha egy helyiségben nagy a csend.« Vagy: »Mindent megteszek a gyerekeimért.« Milyen lenne a napotok, milyen lenne az életek, ha ez a minden találkozás mögött ott leselkedő titkos félelem hirtelen elillanna? Vagy ha egyszerre csak nincs többé az ok, ami miatt reggel elhagyjátok a házat? És most tessék; lehet dolgozni.” Akkor én a próbaszínpad sarkában ülve csendben rendeztettem egy halom fénymásolatot, és azt kérdeztem magamban, mi lehetne az én sorsváltoztató mondatom. Közben megtaláltam: „Holnap fölélbredek, és akkor kezdődik az élet.”

Gyakran képzeltem el, milyen lenne, ha meghaltál volna. Ne érts félre, nem kívántam a halálotat. Nem hiszem, hogy rossz ember volnál. Ellenkezőleg. A börtön után alighanem te lettél a legszelídebb, legszeretőbb apa. Valószínűleg későn érsz haza este a munkából, második feleséged már a saját ágyfelén fekszik a hálószobátokban. Bizonyára rózsaszín szaténpizsamát visel,

olyat, amelyet egyszer a mama kapott tőled ajándékba a születésnapjára, pedig egyáltalán nem volt rá pénzetek. (Ezt a történetet is Aylintól hallottam.) Lehetséges, hogy a második feleséged valami drága bútorok képeivel teli újságot olvasgat, uborkapakolással az arcán, a feje köré csavart törülközővel. Hallja, ahogy fordul a kulcsod a zárban. Egész este erre várt. Rövid pillantás az órára: „később, mint szoktál”, gondolja, és arra gondol, milyen keményen dolgozol nap mint nap. Semmit nem tud a börtön előtti életről, nem tudja, hogy azért hajtasz olyan keményen, nehogy ezt a második életpillanatot is ugyanúgy elbaltázd, mint az elsőt. Megjössz tehát, stresszes volt a nap, még cseng a fejedben az irodai telefon, becsukod magad mögött az ajtót, halkán, senkit ne zavarj föl, óvatosan felakasztod a kabátod a többi dzseki fölé, cipődet lerakod amellé a rémciki dinoszauruszos gumicsizma, a rich kids egyencsizmája mellé. Olyan csendesen lépsz be ebbe az új lakásba, ahogyan annak idején a miénket elhagytad, amikor éjjel kilopakodtál az ágyból, a terhes feleséged mellől. Akkor nem csomagoltál be magadnak semmit, egy cédulát sem hagytál magad után, a mama mégis rögtön tudta, miről van szó, amikor fölébredve látta, hogy az éjjeliszekrényen üres a képerkeret, amelyben Aylin fényképe volt.

Most: cédula a feleségedtől a nappali asztalán – „Manti a mikróban, joghurt a hűtőben.” Valld be, Murat, nem tud főzni az asszony, igaz? Hát persze, hogy nem; olyan nő, aki a konyhában találja meg a beteljesülést, nem lenne neked való. Túlságosan emlékeztetne anyádra, te meg túlzottan az apádat látnád magadban, a tábornokot, aki belőled is tábornokot akart csinálni. S minthogy a feleséged nem tud főzni, hazafelé még gyorsan bekaptál egy şiş kebabot az álforradalmár cimborádnál, Serkan Amcánál. Ő is viszsza Törökországba, nemde?

Úgyhogy elmész a mikróban várakozó manti mellett, látod, hogy a hálószobában még ég a villany, meglazítod a nyakkendődet, egy csók a feleséged zöldkrémes homlokára, talán egy gyors mikrodialógus: „Ne ébreszd fel.” – „Nem fogom.” Aztán vissza a közlekedőbe, megreccsen a talpad alatt a fapadló. (Fekete zokni. Miután kiengedtek, rögtön egy fiókra valót vásároltál: így kezdődik a konszolidált élet.) Résnyire nyitod az ajtót a közlekedő végén. Egy borzas fekete fejre esik a fénynyaláb az ágy végében, fölötte az ablak. Óvatosan a szőnyegre lépsz, gyerekszobai szőnyeg, utak, házak, parkok ábrájával. Vigyázz, nehogy a sötétben rálépj egy kisautóra, elcsússz, és kitörd a nyakad, Murat. Leülsz a legkisebb fiad ágya szélére, egyik kezdet a betakart vállára teszed, a másikkal az ujjait simogatod. Elhiteted magaddal, hogy érzi álmában: ott vagy vele. Még ha ma éjjel újabb katonai puccsra kerül is sor, ha holnap érte jönnek és elvisznek is, még ha a következő pillanatban be is tör a szobába az általad megölt katona barátja, hogy bosszút álljon a bajtársáért. Akkor is ott vagy. S miközben ezt gondolod, hallod a fiad lélegzését; odakint pedig, a szélben zúgó fakoronák mögött a minaret, a hold, a csillagok – minden megvan.

Így merevedik meg egy pillanatig a képzeletemben a látvány, mintha egy gyerekönyv utolsó oldala lenne. De tudod, mi történik azután, Murat? Visszavándorol a tekinteted az éjszakai égboltról a fiad lehunyt mandula-szemére, keskeny szájára és gyermekorrára, és egy pillanatra, épp csak egy másodperc tört részéig miránk gondolsz.

Egyszer csak ott áll a szobában két sziluett, két árnyékgyerek, és téged néznek – némán, mezítláb, mellettem Aylin, fél karjával a vállamat öelve. Nem ismered fel az arcunkat, hiszen nem tudod, hogy néztünk ki ennyi idősen. De tudod, hogy egész idő alatt figyeltünk. Fölállsz, elmész mellettünk, lefekszel a második feleséged mellé. „Minden rendben, drágám?” – „Igen, csak fáradt vagyok.” Lekapcsolod a lámpát, és amikor másnap reggel fölébred a fiad, feltűnik majd neki, hogy éjjel az összes autót átrendeztem a szőnyegen.

Murat, csak, hogy világos legyen, egy szót sem írnék le mindebből, ha azt gondolnám, hogy te is olyan seggfej-apa vagy, mint azok, akik naponta megverik a tesóimat. Bevallom, néha ezt is elképzelem: ahogy bevágod magad mögött az ajtót, elvirágozott asszonyod épp hangosan veszekszik a kölykökkel, és te először is végigpofozod a társaságot, hogy legalább egy kis ideig legyen csönd. Gyakran láttam Serkan Amca elvtársadnál, hogy ő így csinálja otthon. Aztán idegesen lezökkensz a kanapéra, vagy az asztal mellé, és kiborulsz a lapját elborító számlák látványától, és míg a többiek némák a félelemtől vagy ordítognak egymással, netán sírnak, te azt kérdezed magadban, hogy az ördögbe kerültél másodszor is ebbe a helyzetbe. Majd fölemeled a fejed, és én megint ott vagyok. Ülök a kanapén, és csak szőr-fölök a tévécsatornák között, míg te szép lassan becsavarodsz.

És van még egy harmadik forgatókönyv, amit el szoktam képzelni: hogy halott vagy. Fogalmam sincs, hogy történt, talán egy iszlamista hatolt be az ablakon át a világodba, és lelőtt bosszúból, talán a frusztrált második feleséged nézte végig cigarettázva, amint reggelinél lassan megfulladsz egy olajbogyótól, vagy netán egyszerűen azért vagy halott, mert nyálfolyatósan és demensen leépült voltál a végnapjaidban. (Hány éves is vagy most tulajdonképpen?) Mindenesetre meghaltál, a temetésedre jöttem; egy ünnepélyesen földíszített teremben tartják a búcsúztatót. Mondjuk, fehér vászonöltönyben jelenek meg, kezemben virágcsokorral állok a koporsód előtt, és megkönnyebbüléssel konstátálom, hogy nem kopasz a fejed teteje, ilyen hajlamot nem örökölhettem tőled. A többi jelenlévő sutyorogni kezd: „Ki az ördög ez a srác?” Csak egyik-másik korábbi elvtársnak – itt is itt van Serkan Amca – esik le: „Ó, bakker, hát ez az a fiú!” Odamennék a pulpitushoz, és beszélnék a sápadt arcodhoz. Hogy miről? Ki tudja, miről, Murat? Biztosan nem kérdezném meg, miért hagytál el minket; nincs, ami kevésbé érdekelne,

mint egy Papa-hol-voltál jelenet. De milyen okok miatt nem bírtad ki tovább Németországban – ezt már tudni akarnám. Miért mentél vissza önként Törökországba, holott tudtad, hogy a repülőtéren bilincssel várnak, és első dolguk lesz tizenhét évre lecsukni? Megkérdezném tőled, hogy tényleg megöltél-e pár embert. Hogy emlékszel-e az arcukra, a nevükre, a rettegésükre. Hogy voltál képes egy férfi homlokához szorítani a pisztolyt, miközben ott kellett térdelnie előtted az utcán, a vörös katonasapkájával a kezében, és az újszülött kislányára hivatkozva sírva könyörgött, hogy ne húzd meg a ravaszt, amit te mégis megtettél, és ott hagytad az utcakövön az elzuhant testet, amikor beugrottál a kocsiba a többi terroristához, és már ott se voltatok. Vajon, kérdezem magamban, hogy csengett a hangod, amikor ráparancsoltál: „Térdelj le!”? Hogy meglegyintett-e valamilyen kétely? Tudni akarnám, vajon egy meggyőződéses merénylő, egy forradalmár, egy szabadságharcos, egy puccsista, egy terrorista fia vagyok-e. (Ti hogy nevezétek magatokat?) Vagy inkább csak belekeveredtél valahogy, és aztán egy idő után nem tudtál többé kiszállni. Hogy vajon egy balos, de mégis nacionalista seggfej voltál-e, aki nemcsak a lánya képét tartja ott az éjjeliszekrényén, hanem Musztafa Kemalét is. Ah, fogalmam sincs, Murat; talán a futballról fecsegnék vagy a nőkről, vagy arról, hogyan szedted föl anyámat, amikor a menedékkérelmedhez németre fordította az ellened összeállított vádiratot. Az egész szituációban az volna a döntő: halott lévén nem lenne más választásod, mint hallgatni. Ami annyit is jelent: nem lenne immár módod tudatosan úgy dönten, hogy nem mondasz nekem semmit.

Az a lehetőség, hogy veszem a telefont, és egyszerűen fölhívlak, ami egyszerű lenne a világ legegyszerűbb és legképtelenebb dolga, a lehetőség, hogy leteszed, mihelyt rájössz, ki is van a vonal másik végén, ez a lehetőség nincs többé, ha meghaltál. De még ha nem tennéd is le, Murat, s még ha találkoznánk is – teszem azt, egy *kahvehane*-ben, egy kávézóban, mondhatni, semleges pályán –, még akkor is alakulhatna úgy, hogy ott ülsz velem szemben a széken, köztünk két csésze cay, és te valamennyi kérdésemre válaszolsz, hol húzódozva, hol szavakat keresve, de válaszolsz, mert tudod, hogy huszonöt év múltán jogom van válaszokat kapni. Csakhogy amikor végeztem a kérdezővel, akkor – történhetne így – te a magad részéről semmit nem kérdeznél tőlem. Abszolút semmit. Legrosszabb esetben egyszerűen megvárnád, amíg kihűl közöttünk a cay, aztán elbúcsúznál, és mennél. Érted, mire gondolok? Leszarom a becsületes vagy hazug válaszaidat, Murat. Sokkal rosszabb lenne, hogy te viszont semmit nem akarsz megtudni rólam. Ámde a halottak némák, és nem tudják szándékosan rád önteni a hallgatásukat. Nem tudnál ignorálni. Magamtól kéne mesélnem, mert értelmetlen lenne már arra várnom, hogy te kérj meg rá.

De most nem így alakult. Nem te halsz meg, Murat, hanem én. Az intenzív osztályon fekszem egy ágyban. Szervműködés-leállítás. A májam úgy döntött, nem csinálja tovább. Ez nem metafora valami derék széplelkeknek szóló fejlődésregényből vagy valami ehhez hasonló. Sokkal egyszerűbb a dolog: a nyakamból csövek állnak ki, amelyek a szívtől egy zümmögő készülékig vezetnek, így aztán alig tudok mozdítani a fejemen anélkül, hogy a gerincemig hasító fájdalmat ne éreznék. Csak ha ki kell mennem a fürdőbe, akkor oldhatom nagy óvatosan a csatlakozókat. A jobb kezem tele kék pontokkal, tűnyomok; van belőlük legalább annyi, mint májfoltból a mama hátán. A napi vérvételek hátrahagyott pecsétjei, minden pont új laborértékeket jelent, s ezzel együtt a hírt, hogy vajon élhetek-e még néhány napig. A vérképletek kinyomtatva itt tornyosulnak az ablakpárkányon; hétről hétre nagyobb a kupac. Minden este nagy gonddal táblázatokba másolom a laptopomban az értékeket: GGT, GOT, GPT ... Ezek a kórházi rövidítések bonyolultabbak mindannál, amit az idegenrendészeti hivatalban megismertem. Próbálom dokumentálni a haldoklásomat, és amikor esténként nézegetem a színes gráfokat, mert nem tudok aludni a félelemtől, elhitetem magammal, hogy értem, mire megy ki a játék. Az ágyam melletti asztalkán van egy jegyzetomb, amelynek valamennyi oldala ugyanazzal a mondattal van teleírva: „Nevem Arda Yilmaz, és jól vagyok.” A kézírásomból állítólag kiolvasható, milyen mértékben rakódtak le az agyamban a mérgező anyagok, amelyeket normális esetben kiszűrne a májam, és hogy gyógyíthatatlan-e már a károsodás. Én magam a világon semmilyen változást nem látok a kék írásjegyeken, azonkívül, hogy mondatról mondatra, napról napra egyre kevésbé erőltetem meg magam, és lassanként eltűnik a mondatokból a remény.

Reggelenként olykor egy egész brigádnyi köpenyes farkok tódul be vizit-re: főorvosok, osztályos orvosok, osztályvezető főorvosok, segédorvosok, kórházi gyakornokok. A legmagasabb rangú farkak olyan mozdulattal mutatnak rám, mintha egy pár dió súlyát latolnák a kezükben, a kevésbé fontos farkak bólintanak és jegyzeteket készítenek. Semmit nem magyaráznak el. Még csak nem is szólnak hozzám. Ez is az idegenrendészetre emlékeztet, ahol a dagadt tisztviselő sosem velem vagy Aylinnal beszélt, hanem mindig csak harmadik személyben rólunk. Németországban, mondta, ilyen és ilyen dokumentumokkal kell mindenkinek rendelkeznie, s ezt azután magunkra vonatkoztathattuk, miként azt olyan szépen mondani szokás. Ugyanilyen monológyszerűen tájékoztatják itt az embert saját létezésének további lefolyásáról. Közben legfőljebb azt ellenőrzik, meg tudom-e még mondani, hogy hívnak, milyen évet írunk, mikor van a születésnapom. Néhányszor úgy tettem, mintha nem tudnám, hogy lássam, hogyan reagálnak. Sehogy nem reagáltak. Egy alkalommal a köpenyesek elismerően vonták fel a szemöldöküket, amikor megmondtam nekik a születésem dátumát, majd kijelenttem, hogy az útlevelemben szereplő egyetlen adatnak sincs a világon semmi jelentősége. Hogy miért állítom ezt, az nem érdekelte őket. De leg-

alább az a tény, hogy az agyam még képes megfogalmazni ezt az állítást, igen. Ezzel együtt mindegyiküknek adnék egy puszit, ha el tudná érni valamelyikük, hogy ne lábbal előre kelljen elhagynom a kórtermet.

De ami ebben a helyzetben a legabszurdabb, Murat, az az ágyam láb felőli végénél játszódik le. Ott ül egymás mellett Aylin és a mama. A tíz év mosolyszünet után, amely alatt egyetlen szót sem váltottak, most ott ülnek, anélkül, hogy bármelyikük fölkapna egyet a szanaszét heverő injekciós fecskendőkből, és a másik nyakába döfné. Ma egész nap itt voltak, és itt lesznek holnap és holnapután is, és senki nem tudja, még hány napig. Az egyetlen, amit tudnak, hogy hamarosan már csak ők ketten fogják a családot alkotni, hacsak valaki az én vércsoportomból megfelelő májjal és szervdonor-igazolvánnyal nem szenved itt, egészen közel a kórházhoz, halálos autóbalesetet, úgy, hogy a belső szervei történetesen sértetlenek maradnak. Másképpen szólva: rohamosan fogy az időnk, Murat, minden leírt sorommal.

Elképzelted már valaha, hogy halott vagyok? Persze nem is tudod, hogy épp itt fekszem. Úgyhogy arra a (valószínűtlen) esetre, ha jövőre eszedbe jutna kézbe venni a telefont vagy megjelennél az ajtóm előtt, hogy konstátalhasd: elkéstél, tehát csak erre az eshetőségre tekintettel leírom neked ezeket. Hogy soha többé ne legyen meg az esélyed arra (amiről oly gyakran álmodoztam titkon): hogy minden válasz, amit kapsz, egy halott hallgatása legyen. Örökre meg akarlak fosztani attól a lehetőségtől, hogy *ne tudd, ki voltam*. Meg kell tudnod, hogy ment a családod sora Németországban, hogy milyen volt ifjúkorom utolsó nyara, amikor a barátaimat szinte egytől egyig vagy kitoloncolták, vagy a drog-elvonón végezték, vagy, ahogyan te, a börtönben, csak éppen ők nem azért, mert puccsra bujtottak volna föl, hanem mert életben akartak maradni. Tudnod kell, hogy zuhogott az eső aznap, amikor Aylin elrohant otthonról, hogyan súgta a fülemben, hogy „Sajnálom”, hogyan csukta be maga mögött az ajtót, hogy aztán soha többé ne jöjjön vissza. Tudnod kell, hogy a szellemed is folyamatosan szemmel tartott itt, amikor a régi barátaid vállon veregettek, és azt mondták nekem, előbbutóbb én is az leszek, ami te: egy elbukott forradalom hőse.

Följegyzem ezt a történetet, neked és a kisöcsémnek, aki épp mit sem sejtve játszik a KRESZ-park-mintás szőnyegén. Hogy tudja, rajta kívül még kinek volt apja az apja, és hogy tudja értékelni, mennyi odafigyelést, időt és szeretetet kapott tőled.

Csaknem ugyanolyan lehetetlen, mint hogy most elkezdjelek „papá”-nak szólítani, kimondanom itt azt, hogy „én”. A „papá”-nak az utóíze hamis, miután kimondtam, az „én”-t megelőzi a megtorpanás, a gátlás, valami tompa fájdalom, a nyelvizom görcse. Az „én” sosem én voltam, az „én” mindig másvalaki volt, most pedig végképp nem én vagyok. Tehát úgy te-

szek, mintha ez itt nem az én történetem volna. Folyamatosan hazudni fogok, Murat, egyetlen szó sem felel meg a valóságnak, de mindegyik igaz.

Az egyetlen rólad készült fényképen, amim van, vastag, aranykeretes szemüveget viselsz a bajuszod fölött, és májfolt van a bal szemed alatt, a szakállad és a szemüvegszár között. Egy bőrkanapéba süppedve ülsz, a szád sarkában cigarettavég, az öledben Aylin. Aylin nevet és csiklandoz, te közben próbálsz a veled szemközt ülő kopasz Serkan Amcával *elli birt*¹ játszani. A mama nincs rajta a képen, bizonyára fölállt, odahúzódott a domborodó kismamapocakjával a sarokba, hogy elkattintsa a fotót. Te, nem úgy, mint a fesztelenül mosolygó Serkan Amca, nem törödsz a kamerával. Vagy legalábbis úgy teszel. Hiába a vastag lencsés szemüveg, közvetlenül az orrod elé tartod a kártyákat. Nem akartad, hogy fölismerhető legyen az arcod, igaz? Már érezted, hogy lelépsz, mielőtt előhívnák a filmet, és nem tudtad, milyen legyen a pillantás, amit rám hagysz. Ahogyan most én sem akarok neked fényképet hátrahagyni. Helyette leírom, hogy nézek ki: a fiadnak sűrű, feketefürtös haja volt, pont, mint az anyjának és a nővérének. Voltaképpen magas, tiszta homloka volt; csak a kortizonkúra kezdete óta van genyenes kiütésekkel telehintve, amelyek átterjedtek a tarkójára-nyakára is, egészen a hátáig. Amikor a barátnője szőke fürtjeibe rejtette keskeny arcát, a lány mindig azt mondta, hallja a fiad homloka mögött kattogni a fogaskezeket. Erőtéljes szemöldöke volt, kicsit a Nike-Swoosh logóhoz hasonló, alatta az anyja szemei, csak még sötétebbek, már-már feketék; mélyen az arcában ülő szempár. A fiad a te szádat örökölte, a vékony ajkakat. És volt egy fekete foltja a bal szeme alatt. Az apajegyje. Néha hamiskás mosoly suhant át az arcán. Ha nagy elánnal vitatkoztak, a barátnője mindig ezt a mosolyt nevezte a fiú legnagyobb érvének.

Miközben, próbaképpen, kimondja ezeket a mondatokat a fürdőszobatükör előtt, hogy aztán lejegyezze őket, a mutatóujjával eltakarja az apajegyét. Kíváncsi, milyen lenne az arca enélkül a foltocska nélkül. Amikor elveszi az arcáról az ujját, nincs már ott a folt. Rátapadt az ujjbegyére. Arda nagy levegőt vesz, behunyja a szemét és elfújja.

TATÁR SÁNDOR fordítása

¹ ötvenegy (török) – kártyajáték